

III КЛАСС

АВАЗЛАР ВА ГЪАРПЛАР

Эринли ва эринсиз созукълар. Къалын ва инче созукълар

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Сегиз чабакъ.

Гъажи кѣп суюсунмей гийинди. Ол кыргъа чыкъды. Эртенги гъава ону айыкъдырды. Елни сеси ёкъ. Гертиси, балыкъчылар елсиз чакъны суймей. Гюнтувушдан эшеген ел балыкъ сириг булангъы толкъунланы ягъагъа къувалай. Атып да битгинче къармагъын тартма башлай.

Ш.Альбериев.

Бёрю ва ит.

Бир керен авгъа чыкъдым. Ит магъа багъып къоянланы къувалар деп, токътап тураман. Хыйлы заман гетди. Ит гелмей. О гетген якъгъа багъып астаракъ тербендим. Къарайман: ит де, бёрю де ойнап тура. Бёрю сыртындан ятгъан, ит буса ону уьстюнде. Хыйлы заман къарап турдум.

М. Къадыров.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТЛАР

Къалын созукълары булангъы сѣзлени бир тапкъыргъа, инче созукълары булангъы сѣзлени экинчи тапкъыргъа языгъыз.

Алма, кокан, кюреге, гъармут, жие, шаптал, юзюм, баъли, къоз, оьгюзьемиш, жиелек, харбуз, пастан.

Эринли созукълары булангъы сѣзлени бир тапкъыргъа, эринсиз созукълу сѣзлени экинчи тапкъыргъа языгъыз.

Гѣз, бет, сыпат, къол, тишлер, бут, тобукъ, аркъа, баш, боюн, елке, бурун, эринлер, тюк, оьт, бармакъ, тырнакъ, тѣш.

СЕЗЛЮК ДИКТАНТЛАР

Арба, дѣгерчик, солгъу, кѣкюрек, маршав, чомача, боюнса, арыш, гегейлер, мийлик, оьрече, башбав, ер, айын, авузлукъ.

Гѣлек, шалбар, майка, опуракъ, мачий, чорап, этик, пальто, тѣшлюк, чарыкъ, ишым, ямучу, тасма.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР.

Къалын созукълу сёзлени языгъыз .....

Алдын заманларда тойларда, йыбавларда, шатлыкъ мажлислерде йырчыланы бир-бири булан эришип сарын, йыр айтмагъа салагъан адат болгъан.

Йырлайгъанланы бирлери алив авазы булан оза, бирлери буса йырлайгъан сёзлерини маънасы булан ута болгъан. Авазы да, сёзю де булан йыр ярышда биринчиликни алагъанланы аты айрокъда айтылып, авуздан-авузгъа тюшюп, халкъгъа белгили болуп гете болгъан.

Аткъай.

Инче созукълу сёзлени языгъыз.

Ахшам эки къозубуз сирив булан къайтмай къалды. Оланы мен эки гюн изледим. Не этсем де пайда чыкъмай бугъай деп, къойдум. Дёрт гюнден сонг жиелекге баргъан яшлар Аччыбет деген ерде къозулар гёрген деп эшитип, излей чыкъдым.

М. Къадыров.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Бурчакъ шорпа ва гъармутлар.

Уъчюнчю «Б» классда ахырынчы даре. Агъмат учителге тынгламай. Ону ою гъармут бавда. Зенг къагъылды. Агъмат уйге ёртду. Ол чалт ашады. Сонг экемек де, къазан булан бурчакъ шорпа да алып, «Гюнбетдеги» гъармут бавгъа тербенди. Кюсюм бажив берген деп къаравулчулагъа оланы бере. Къаравулчу ону гъармут бавгъа тийире.

Ялгъанны къуйругъу къысгъа бола.
(46 сёз).

В.Атаев

* * *

Агъмат къаравулчуну Амирбекни яшы Юнусман деп алдатгъан эди. Агъмат гъармут ашай, къазанны толтура. Тамазадан разилик ала. Ол бавдан чыгып барагъанда эрине аш алып гелеген Кюсюм баживню гёре. Муса агъав къатынын гёрюп, ажайып бола. Къаравулчу бары затны англай. Ол Агъматны гылласына бек тамашалыкъ эте. Агъматны ялгъаны классына белгили бола.
(46 сёз.)

В. Атаев.

Е, Ё, Ю, Я ГЪАРПЛАР ВА ОЛАНЫ КЪОЛЛАНЫШЫ.
АНГЛАТЫВ ДИКТАНТ
Бёрю булан ёлугъув.

Булар къараса, къойлар уъркюп якъ-якыгъа чачылгъан. Къозулар акъыра. Уълкю тюпде уллу талашыв бар.

Сайит, чокъмар башлы таягъын да алып, тувра о ерге чапды. Ябушуп турагъан бёрюню де, Пиратны да уъстюне нечик етишип къалгъанны Сайит оъзю де билмеди. Ону «Гъей гяур!» - деп къычыра туруп гелгенин гёрген бёрю сыпкъырылып бетге багъып къачды,

М.-С. Ягъияев.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТЛАР

Сёзлени эки тапкъыр этип языгъыз: биринчисинде е, ё, ю, я гъарплар эки аваз гёрсетеген сёзлер болсун, экинчисинде бир аваз гёрсетеген сёзлер болсун.

Къольявлукъ, ярай, Ильяс, терезе, тёшек, ер, ем, ябалакъ, янгырыкъ, янгур, гюз, кёк, юз, сюр, бешик, тёл.

Бир сёзде е, ё, ю, я гъарплар эки аваз да, бир аваз да гёрсетеген сёзлени айырып языгъыз.

Екмек, елев, эгев, эренлер, ёлакъ, ёлдаш, ёрме, ётел, ётелбалам, юлдуз, юзе, юзюк, юксюз, юрек, юнлю, ябагъы, ялангёлек, яав, яш-юш.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТ

Сёзлердеги е, ё, ю, я гъарпланы авазлагъа айландыра туруп языгъыз.

Гёдек, бёрю, гюргюр, гёбелек, ябалакъ, жюжек, бюлбюл, бёдене, аюв, тюлкю, чебич, эркеч.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Терек къыйыв.

Юреги бир затгъа бакъса, тамаша бола экен. Гече ятгъанман. Юхум гелмей. Тангала терек къыйывну не ерден башларбыз. Къыйгъан тереклерибиз болурму экен. Татли алмалагъа къыябыз. Аччыларын да ёкъ этип къоймагъай эдик. Эртен Мусалагъа бараман. Бир яш да ёкъ. Оланы артындан чабаман, къычыраман. Бирден уянып гетдим. (47 сёз)

А.Вагъабов

Май байрамны кършылав.

Терек кыйма бир нече гюн юрюдюк. Тюшден сонг ишлей эдик. Май байрам ювукъ болуп геле. Терек кыйывну Биринчи майгъа битдирмеге герек эдик. Къаттыгюнлерде де ишлемеге токъташдыкъ. Апрельни ахырынчы гюню гелди. Ишибизни тез башладыкъ. Тюшге ювукъ план толду. Биз булакъ башда ял алмагъа токътладыкъ. (45 сѣз.) А.

Вагъабов.

Гѣзелдириклер

Бизин хоншу къатын Патимат да мени абайым йимик ювукъдан гѣрмей. Гѣзелдириклер сала. Патимат баживню рецепти булан абайыма гѣзелдириклер алдым. Юртгъа юрегим алгъасай. Ярармы экен, ярамасмы экен. Ярады. Абай сююнуп не этегенни билмей эди. Дюнъядагъы бары байлыкъны бергендей сююндю. Гѣзелдириклени бир сала, бир тайдыра. (43 сѣз.)

М.-С. Ягъияев.

СѢЗНЮ ГЕСЕКЛЕРИ. ТАМУР ВА КЪОШУМЧА. БИР ТАМУРЛУ СѢЗЛЕР СѢЗЛЮК ДИКТАНТЛАР

Маъналы гесеклени тюбюне гъыз тартыгъыз.

Тырнавуч, савунчу, агъачлыкъ, орманлыкъ, бѣлме, ёлдаш, отлукъ, гъайванчылыкъ, бавчулукъ, терекни, япырагъы, савлукъ, болду, алса, оърде.

къошумчаны тюбюне гъыз тартыгъыз.

Бармакъ, къртыкълы, къргъагъа, быргъы, чоргъа, бычгъы, гесертки, сибирткиден, белбавну, оюнчакълар, кърчагъыны, бюртюклер.

Гѣзет, гере, гѣрмекли, сув, сувукъ, сувура, сувчу, сугъарыв, сувлукъ, сувута, авчу, авлакъ, авара, ава, ав, авурта, авдара, авункъу, авлия, тав, тавлу, тавдагъы, тава, тавакал, тавке, тавукъ, тав-таш, тавтюп тавукъчу, тавукъчулукъ.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Сѣзлеге къошумчалар къошуп, янгы сѣзлер эте туруп, языгъыз.

Бав, агъач, чыр, тувар, бузав, бѣл, бур, ёл, яр, ярлы, сав, бар, гел, тур, ана, юрт.

Тамур сѣзлеге кърдаш сѣзлер таба туруп языгъыз.

Балыкъ – ... , сув – ... , бош – ... , гел – ... , гѣз – ... , ав – къой – ... , къамуш – ... , дин – ... , дав – ... , ес – ... , етти – ... , тавукъ – ... , эртен – ... .

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТ

Уллу эмен.

Бу уллу эмен терек дюнъяда неченчи йыл яшайгъанына шагъатлыкъ этме болагъан гиши ёкъдур. Шо дарсы болагъанда олар агъачлыкъгъа гележек. Охувчу яшлар чечеклени кёп суюе. Гележек, мени гиччи къурдашларым гележек. Шатманлар оймюрю къысгъа чечеклер. Иссилик артма башлагъандокъ, олар гююп, сёнюп къалалар.
А.Атаев

Къошма сёзлер.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТЛАР

Буссагъат, итнигюн, талатгюн, арбагюн, хамисгюн, жумагюн, сонгугюн, къаттыгюн, бугюн, баштёбен, башэниш, бетгёрдю.

Бакъаяпыракъ, къатынтузлукъ, гийигот, акътерек, къаракъуш, къубагийик, къаражибин, атьёкъ.

Бир нече, бир тегьер, бир-эки, битмей-тюгенмей, ата-баба, элеке-селеке, бутакъ-сатакъ, гёк-ала, ерли-еринде, ер-ерде, дос-ювукъ, ичи-тышы, йик-йигинден.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Тамурлардан къошма сёзлер этигиз.

Аюв ... , гёз ... , акъ ... , авзу ... , таш ... , арба ... , арпа ... , аш ... , баш ... , ер ... , ётел ... , ит ... , ич ... , къаз ... , къозу ... , ат ... , къоз ... .

Тамур сёзлеге сёзлер къошуп чалмюк сёзлер этигиз.

Ата – ... , ем – ... , эсги – ... , гъапур – ... , дос – ... , ёлу – ... , жагъыр – ... , жангыр – ... , йым – ... , къайтыкъ – ... , къалды – ... , элене – ... .

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Магъачкъалада къардаш-къурдаш нече де бар. Гече къалма тюше, оланы арасындан гъар гезик бирисин танглайман. Бир гюн шагъарда къалма тюшдю. Базагъан къурдашларыма бардым. Ол мени сувукъ-салкъын къабул этди. Эргишиге назик хасият къыйышмай. Гёнгюм бузулду. Юхум гелмей тавукъчакъны къаравуллайман. Юртдаман. Къурдашымны анасы ёлугъуп къалды. Огъар уланыны уёундеги сувукълукъну айтып болмадым. (47 сёз.)

А.Устарханов.

Бир кюлакъ.

Кюлайны алып бизге бардыкъ. Акай шоссагъат бичакъ алып гелди. Кюлайны бёттебён этилген четенге салдыкъ. Четенни чубукъларыны арасындан кюлайны кюлакъларын чыгъарып, Керим кюлагъын тутуп тартды. Мен башгъа якъгъа бурулуп токътадым. Языгъым чыгъа. Кюлай гъанцыллап йиберди. Кюлай четенни тюбюнден къачып чыкъды. Ол артына-алдына къарамай гетди.

Шолай мени кюлайым бир кюлакъ булан къалды. (50 сёз.)

А. Вагъабов.

Уллу эмен яшавуна рази.

Бу тав арада йыллар булан оьсюп турагъан уллу эменни башын тюрлю-тюрлю ойлар кьуршай. Ол бир-бирде оьзюню яшаву гъакъында да ойлаша. Ол къайдан гелген экен? Ону ата-бабалары йыракъ тавларда яшагъан буса ярай. Шо тавлардан урлукъну телиянгурлар гелтирме де ярай. Эмен яшавундан рази. Табиат ону элеке-селеке этмей. (46 сёз).

А. Атаев.

Магъач.

Магъач, йылав тавуш гелеген якъгъа багъып чалт юрюдю. Кьонакъ уйню эшигини алдында он йыллар болагъан яш олтургъан. Ол оьзюню гиччи кьоллары булан сувлангъан, гёзлерин сибире. Сувукъ ва геч вакъти. Яш биргине-бир енгил ва йыртыкъ гёлек булан. Бирев ону хатирин къалдыргъан. Магъачны яшгъа языгъы чыкъды. Магъач да, яш да бир-бирине къарап токътагъанлар. (52 сёз).

И. Керимов.

ТИЛ ГЕСИМЛЕНИ ГЪАКЪЫНДА УМУМИ АНГЛАВ.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТЛАР.

Бичен, чубукъ, лапур, тёбе, бижакъ, аракъ, гебен, биченлик, орманлыкъ, бакъаяпыракъ, кьозукъулакъ. кьатынтузлукъ, ябушгъан, донгузтегенек, кьычыткъан, бутакъ-сатакъ.

Сари, къара, кьуба, кьонгур, талгъыр, ала, къап-къара, сариек, сарипай, гёкшылт, гём-гёк, гёммек, боямыш, акъшылт, къараявуз.

Бар, гел, юхла, хорулла, бийи, ойна, ишлежек, чачгъан, сюре, йырлай, эди, гёрюне, салыр, юмур, гётерилежек, хозгъалды, терледи, чаба, сюзе, тепди, тебе, гёпдюре, гёбе, сокъ, согъа.

Бир, уьч, дёрт, етти, он бир, он тогъуз, минг, миллион, биринчи, экев, алтав, еттев, дёртде бир, он пай этип бир пайы.

ЭРКИН ДИКТАНТЛАР

Диктантда атлыкъланы тюбюне гыыз тартыгъыз. Текстге ат тагъыгъыз.

Ахшам эки кьозубуз сирив булан кьайтмай кьалды. Оланы мен эки гюн изледим. Дёрт гюнден сонг жиелекге баргъан яшлар Аччыбет деген ерде кьозулар гёрген деп эшитип, излей чыкъдым.

Къарайман, кьозуланы экиси де бар, тек бири оьлген, бириси сав.

Саву ёлдашыны янындан таймай тургъан. Ол сирив булан оьзю кьайтма болса да, ёлдашы болмайгъанны билип, ону сакълап кьалгъан.

Глаголланы тюбюне гыыз тартыгъыз. Диктантгъа ат тагъыгъыз.

Тезде шу юртну кьыбласындагъы Лагъар дейген булакыгъа таба бараман. Эртен тез вакъти. Адамлар да кьыргъа чыкъмагъан. Къарайман: хавну ягъасында олтургъан бёрю гёрюне. Ол кьачмады. Хавда оьлген гамиш ятгъан. Бёрюню эки де гёзю чыгъып, алдына салланып тура.

Бёрю хавдагъы гамишни оьлтюрген, ягъагъа чыгъарып ашама суюген. Суюсе суюсюн, чыгъарма гючу етишмеген. Тарта туруп, гёзлери чыгъып кьалгъан.

М. Къадыров.

Дарай булакы юртну оьр башында. Базыкы эменни ичин алып этген ону онгайлы кершенине юз йыл да боладыр.

Булакыны уьст ягъындагъы яшыл от басгъан гиччи майданда яшлар ойнап тура эди. Тар сокъмакыдан булакыгъа тюшдюм. Сувукы сувундан уртлап-уртлап ичдим. Яшлар атышып кажинни сындырма суюе. Таш башыма тийме де бола. Абийим де айтгъанлай, яхшы амаллары да, яхшы хыяллары да булангъы башыгъа таш тиймес деп, токътайман.

Гертилей де, яшлар атышмадылар.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Кирпи.

Уядан ялкып кирпи бала кьыргъа чыгъа. Ол бичени кьаврагъан эсги гебенни кьоя. Кирпи бала талада чечеклени гёре. Ону тергевюн бийик макъарлар, мазаллы эменлер тарта. Ол уьюне барагъан ёлну тас эте. Адашгъанын англап, йылама башлай. Кирпи балагъа янгыз кьоян ёлугъа. Кьоян огъар гъакъыллы насигъат бере

* * *

Диктантгъа ат тагъыгъыз.

Камил тюшме, Рашит де оьрленмеге башлады. Рашит биринчи канзилерден енгил кюйде оьтдю. Канзилер тынч ерлерден этилген тегиш ерлеге тутмагъа чюйлер кьагъылгъан.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Атлыкылаҕа белгилевүчлөр кыоша туруп языҕыыз.

Жюжек, кыаз бала, бузав, хонажин, гидив, кыозу, ирк, кыочкыар, теке, эчки, тай, байтал, айгыр, аргымакы, бугыа, сыйыр, эшек, кыодукы.

Сыпатлыкылаҕа сөзлөр кыошуп, сөз таҕымлар этигиз.

Эркин, генг, бай, аччы, татли, туршу, боямыш, кыуба, талгыр, яп-яшыл, кыаралдын, кыызыл, бийик, алаша, тар, семиз, арыкы, кыатанкыы, акысакы, мююзсюз.

Ишликlege сөзлөр кыошуп генгелешген жумлалар этигиз.

Окюре, агыла, яйыла, кёкюреди, явду, себеледи, кыатгыан, ириген, йыртыллай, теге, сююндю, сыргыалама чыкыдылар, охуй, кыарай, юхладыкы, турдукы.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Китлан.

Бир гезик атам да, мен де агычлыкыгы бардыкы. Биз улыкюню туюнде гиччи туюкю баланы гёрдюк. Ол кыартыллай эди. Мен туюкю баланы уйге алып гелдим. Огыар Китлан деп ат да кыойдум. Башлап ону жанагыда сакыладым. Биринчи гюнлер о ашамай эди. Аста-аста Китлан жанланды. Китлан ойнайгыан болду. Бир керен Китлан кыыргыа чыгып кыалгыан. Ол Тарзан булан ойнай эди. (56 сөз.)

А. Межитов

Кыылыгы кыаламы.

Китлан геч кыайтды. Огыю де бек гыалек эди. Ол кыыргыа аз чыгыа. Гыаман Тарзан булан ойнай. Бир гюн абзарда тавукылар хоталанып тура эди. Аркыалыкылан туюнден Китлан чыкыды ва кыызыл тавукыну тутду. Китланны елкесинден Тарзан да тутду. Китлан тавукыну, Тарзан Китланны йиберди. Етти аталардан берли гелген кыылыгы кыаламы дагы. (51 сөз.)

А. Межитов.

АТЛЫКЫЛАР.

СӨЗЛӨК ДИКТАНТЛАР

Ялгыав, кыазан, хадира, бошгыап, хадира-хума, чиш, кыашыкы, налбеки, сукара, маша, гыавенк, ашлав, сылапчы, леген, чоюн, кыумман, акычалыкы, кыуткыа, кажин, сюйреме, хума.

* * *

Тери, гён, юн, ябагы, элтир, йип, юммакы, сомалакы, ямучу, кийиз, арбабаш, халча, жугыарай, хали, дум, масилер, чарыкы, бёрк, уюкылар.

* * *

Гыинкал, гыалпама, чишлик, долма, кюрзе, чуду, пилав, тахана, чилав, буршуна, шорпа, кыуймакы, явьёрме, сокыта, экмек.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТ

Текстге ат тагъыгъыз.

Мурат латерге экинчилей гелген. Лагерь тавларда ерлешген. Ону гюнтувуш янында яшлар киринеген уллу кёл бар. Бугюн Мурат о кёл ягъада дежурный. Яшланы бирлери кирине. Эки яш кёл ягъада лакъыр эте. Мурат оланы гетген йыл таныгъан. Сари чачлы, сепкил бетлиси Арсен. Къырыйындагъы мазаллысы Исмайыл.

Я. Бийдуллаев.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Муратны батгъычы.

Гюн баргъан сайын къыздыра. Муна яшлар сувдан бир-бирлеп чыгъа башлады. Исмайыл, ягъагъа оърленип болмай, сыргалап сувгъа йыгъылды. Яшлар Исмайылны тартып чыгъардылар. Шондан сонг Мурат чече турагъан майкасын къайтарып гийди. Экинчи гюн яшлар киринме бардылар. Сувдан чыгъагъан ерде олар батгъыч гёрдю. Ону тюнегюн Мурат этип салгъан. (45 сёз.)

Я. Бийдуллаев.

Къазакъ да, Атабай да.

Къышны лап къылыч йимик сувукъ чиллеси. Тюкюрген тюкюрюк ерге буз болуп тюше. Гечеден берли лопа-лопа къар ява. Орамларда, ойтанларда къар кюрт тебелер болуп гёрюне. Къазакъ да, Атабай да башгъа яшлар булан бирге бетден чана чабалар. Чана чабып ялкыгъанда, Атлан оьзенде ашыкъ, дандерек ойнайлар. Къазакъны къоргъашын къуюлгъан бир алхасы бар. Ону булан уруп ашыкъланы чачып йибере. (49 сёз.)

С. Ибрагъимов

ХАС ВА ЖЫНС АТЛЫКЪЛАР.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Биз борчлубуз.

Жан авруйгъан къардашгъа этилеген кёмек санавлу болма тюшеми? Тюшмей. Дадайым давгъа бармагъан. Исрапил агъай баргъан. Ону «Къызыл юлдуз» ордени ва медаллары бар. Фашист Германиядан элибизни азат этгенлени алдында биз гъар заман да борчлубуз.

А. Устарханов.

Оьтемишни тарихинден.

VII асруда бизин топуракъда ерлешген Хазар пачалыкъгъа къаршы Арап халипалыкъ чапгъынларын башлай. VIII-нчи асруну башында эки де пачалыкъны арасындагъы давлар гючлене. 713-нчу йылда Маслама-ибн Абдал-Мелик башчылыкъ этеген арап асгер Оьтемишни ва Алхожагентни къырыйында ерлешген Таргъу шагъарны къамавгъа ала. Къумукъланы шо замангъы тахшагъары Семендерден (гъалиги Таргъу, Магъачкъала бар ер) гелген Хазар асгер арапланы Дербентге къачып гетме борчлу эте.

А. Къадыров.

ЭРКИН ДИКТАНТ

Диктантгъа ат тагъыгъыз.

Гъали-гъалилерде мен Иса Солтанов тувгъан Гъажимажагъат юртда болдум. Школаны абзарында Советлер Союзуну Игити Солтанов Иса Къылычевичге салынгъан эсделик бар. Бу эсделикни школаны завучу Солтанагъмат Алхаматов оъз харжы булан этген. Эсделикни къурувда пионерлер Рустам Атакъов, Тавболат Алханматов, Артур Идигов, комсомоллар Айна Алимханова, Жамиля Будахановна, Артур Халитов яхшы кёмек этген.

А. Мамаев.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТ

Хас ва жынс атлыкъланы тапкъырлагъа языгъыз.

Чычкъанлар.

Жакъав институтну битдирди. Ону «Загъмат» деген колхозгъа йиберди. Ону къатыны Сугъайбат юртгъа барывну ушатмаса да, рази болду. Оланы Атакъ дейген уланы да бар. Аташка отарда чычкъанланы биринчилей гёре. Ол бек къоркъа. Чычкъанлар оъюн ашап къояр, суйреп тешике алып гетер деп къоркъа. Олагъа къонакълай Мустапа гелди. Ол Атакъгъа оюнчакъ чычкъан гелтирген. Эр де, къатын да, оюнчакъны гёрюп, кюлеп йибердилер.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Ажай сав болду.

Аскер Ажайны гёрмеге гъар гюн бара. Ажайны къырыйындагъы къатын Татув Аскерни макътай. Ажай сав бола. Ону Аскерлеге гелтире. Юртдан Салавутдин агъайы гелди. Юртгъа барма чыкъдылар. Аскер шат. Кюлайы Акъбилек чи янгыз къала. Ёлда яш булан бир къатын ёлукъду. Салавутдин агъайы къол гётермегенге машинни токътатмай оьте. Ажайы ону ёлдан къайтара. Ол Салавутдинни къатыны Айнаны гелини Айгъанат болгъан.

Устарханов.

(56 сёз.)

Оланы атлары унутулмас.

Нугъай Батырмурзаев 1865 йылда Яхсайда тувгъан. Ол яш заманындан башлап охувгъа иштагълы болгъан. Оьзге халкъланы тилинден къумукъ тилге асарлар гёчюре. Ол чебер хабарлар, повестлер яза. Язывчуну «Языкъ Гъабибат», «Давут булан Лайла», «Гъарун булан Зубайдат» деген китаплары бугюн де охувчуну эсинде. Нугъай Батырмурзаев халкъын азатлыкъгъа чакъыра. Ол «Танг-чолпан» журналда терен маъналы макъалаларын чыгъара. (51 сёз.)

И. Асеков.

Ат туягъын тай басар.

Зайналабид атасыны ёлун узата. Бир къолу булан яза, бириси къолуна кылыч тутта. Атасы Нугъай ва къалам ёлдашлары булан оьзю чыгъаргъан «Тангчолпан» журналда халкъны ябушувгъа чакъырагъан шиъруларын чыгъара. Зайналабид Яхсайдагъы башлапгъы школадан сонг Хасавюртда реальный училищени оьр къыйматлар булан битдире. Ол билимин Къазанда, Астраханда узата. Зайналабид яшлайын эсги къурумгъа къаршы ябуша. Ол «Ишчи халкъ» деген газетни редактору бола. (56 сёз.)

И. Асеков.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТЛАР.

Ишарты, Къакъашура, Къоркъмаскъала, Алхожагент, Эрпели, Буглен, Жюнгютей, Къазаныш, Темиравул, Темиркъую, Байрамавул, Хамаматюрт, Гъели, Яхсай, Къызылюрт, Атланавул, Къаранай, Чиркей, Бетавул, Батышура, Герайавлакъ.

Москва, Ленинград, Къазан, Уфа, Ташкент, Каспийск, Къара денгиз, Шура оьзен, Кавказ тавлар, Таргъутав, Айгъази, Владимир Ильич Ленин, Уллубий Буйнакский, Жалалутдин Къоркъмасов, Абусуфьян Акаев, Солтансайит Къазбеков, Магъач Дахадаев.

ИШЛИКЛЕНИ САНАВГЪА ГЁРЕ ТЮРЛЕНИВЮ.АНГЛАТЫВ ДИКТАНТ

Къоз.

Бырынгъы заманларда адамлар, лап гючлю агъуланывлардан сакъланмакъ учун, эртенлер ачкъарынгъа эки къозгъа ва эки инжирге бир аз туз да къошуп ашай болгъанлар. Къозну майы уьфюрюгюнде ташы бар адамлагъа кёмек эте деп айта. Къозну япыракълары къайнагъан сувда ятса, адамны гёнюнде болагъан аврувлар тая деп ёрайлар. Ичеклердеги аврувлагъа къозну яшыл къабугъун къайнатып иче болгъан.

ГЁНГЮНДЕН ДИКТАНТ

Диктантгъа ат тагъыгъыз.

Бир юртда бир хан болгъан. Шо ханны денгиз ягъада бавлары болгъан. Бавларда не емишлер де бише. Бир гюн хан вазирлери булан бавгъа бара. Къараса, биревлер бавлагъа уллу пасатлыкъ салгъан. Емиши бишген бала тереклени тамурлары булан чыгъарып алгъан. Уллуларын буса сындыргъан. Бир уллу бавда бир сама сав терекни къоймагъан.

Аяв Акавов.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Днепр учун ябушувлар.

Шо чапгъынланы заманында Азербайжанны къоччакъ уланлары кёп санавдагъы душман булангъы ябушувда яратгъан кюйдеги игитликлени гёрсетди. Юзлер булан уланлагъа ва къызлагъа орденлер, медаллар берилди. Бир нечелери Советлер Союзуну Игити деген атгъа ес болдулар. Хыйлылары оър офицер чинлар булан савгъатландылар. Мен шо заман мухбир гысапда армияда болгъан бусам, гъали оланы гъакъында бир китап язар эдим. (53 сёз.)

А.В.Сулейманов.

Днепр учунгъу ябушувланы айта туруп...

Сувдан чыгъарып болмай фашистлер Днепрни ягъасында кёп зат къоюп къачма борчлу болдулар. Денгиз ягъада 150-ден де артыкъ машин бар. Уллу юк ташыйгъан машинлер, тюрлю-тюрлю савутлардан, талап алгъан маллардан, музейдеги суратлардан толгъан эди. Бир машинге юкленген къуругъан пастан ящиклеге тамаша болдукъ. Олар да къайдан гелген экен. Олар Ташкентден болмагъа герек деп ойлашдым. (54 сёз.)

А. В. Сулейманов.

СЫПАТЛЫКЪ СЫПАТЛЫКЪНЫ МАЪНАСЫ.

АТЛЫКЪ БУЛАН ГЕЛЕГЕН СЫПАТЛЫКЪ.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТЛАР

Сари, боямыш, яп-яшыл, къызгъылт, лап бийик, ажайып атив, эпсиз эрши, бийик-бийик, алаша, къонгур, талгъыр, къуба, гёкша, гёк-ала, гёкчек, узунсув, къараявуз.

Юртлу, тавлу, тавдагъы, гюзгю, гюндюзню, намуслу, инг уллу, авлакъдагъы, язбашдагъы, гъакъыллы, авлия, зыр-авлия, зыл-къара, тунчукълу, тузсуз, исбайы, салкъын, гёзел, бавукъ, къагърулу.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Сыпатлыклагъа атлыклар кьоша туруп языгъыз.

Гёк, уллу, бийик, алаша, чий, кьуру, сав, аврувлу, чалт, аста, мазаллы, арыкъ, аччы, татли.

Атлыклагъа бир нече сыпатлыклар кьошуп, сёз тагъымлар этигиз.

... терек, ... бутакъ, ... тамур, ... чечек, ... от, ... бичен, ... салам, ... ер, ... тёбе, ... тав, ... таш, ... тала, ... агъачлыкъ, ... озен.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТ

Сыпатлыкны озю байлангъан сёзю булан языгъыз.

Нажирбеклеге эчивю гелди. Хадижат эчивню шат тавушун Нажирбек шоссагъат таныды. Уйге жанланыв тюшдю. Хадижат йыракъдагъы юртда яшай. Ол яшны атасыны уллу кьызардашы. Къаттыгюнлер эртенги автобус булан шагъаргъа геле. Тотуханым да, ону гиччи уланы Нажирбек де ону кьучакъладылар. Тотуханым яшына гиччирек тююнню берди. Озю алмалар булангъы уллу тююнню тутду. Ашама олтурдулар. Нажирбек, аччы зымыхны чайнайгъандай, бетин бюрюшдюрдю.

М. Гьусейнов.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Моллакъа ювугъум.

Бу гезик ону гёрмеге Яхсайгъа бардым. Ону алаша балчыкъ ую бар. Къатыны да гечинип, къарт Моллакъа янгыз тура. Уьюнде кьутургъан оьгюзню мююзюне илинмеге заты да ёкъ. Бир стол, бир гиччи карават, къашыкъ-аягъы, гиччи шкафда савут-сабасы.

Кёп геч болгъунча олтурдукъ. Япгъандокъ юхладыкъ. Эртен мен тез турдум. Моллакъа юхлап тура. Ону татли юхусун бёлмес учун ятып тербенмей тураман. Гёзлерим ачыкъ. (57 сёз.)

Моллакъаны келпети.

Мен Моллакъаны келпети булан сизин таныш этейим. О бойгъа алаша гиши. Базыкъ бурну, къалын эринлери, ломайдан яралгъан чал тюсде базыкъ мыйыкълары бар. Къашлары да базыкъ. Мангалайыны, якъларыны бюрюшмелери къарт эмен гережни къабугъуна ошай. Даим алдына къарап тонкъу йимик юрюй. Башына ялпакъ кепка тюгюл дагъы зат да гиймей. Ону алгъасап гёрмессен. (51 сёз.)

Ш. Альбериев.

Ажайым.

Ажайым савлугъу булангъы тири къатын. О гъакъыллы къатын. Атабыз да, анабыз да этеген ишин къарт ажайгъа сорап эте. Мен огъар нече де аявлу эдим. Къайда бара буса ажайым мени алып бара. Биз башгъа авулдагъы къардашларыбызгъа да барабыз. Мен моюйман. Мен ону узун капотун тутуп юроймен. Аявлу ажайымны капотун тартаман. Ажайым ачувланмай. (51 сѣз.)

А. Устарханов.

ЭКИ БИР ЙИМИК ТУТУГЪУ БУЛАНГЪЫ СЫПАТЛЫКЪЛАНЫ ТЮЗ ЯЗЫЛЫШЫ

СѢЗЛЮК ДИКТАНТ

Уллу, гиччи, къатты, аччы, къоччакъ, исси, татли, мазаллы, санлы, саппа-сав, тюппе-тюз, итти, леззетли, таллы, янгурлу, къонгур, боранлы.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТ

сыпатлыкъланы обзю байлангъан атлыгъы булан языгъыз.

Къоян бала.

Сари-ала будай тарлавгъа етишдик. Тар ёл булан барабыз. Бетиме исси ел уруна. Ел чачларымны елпиллете. Къарайман: бийик отланы арасында гиччи къоян бала! Тутма суюдюм. Къоян къачып къалын будайланы арасына гирип гетди.

М. Сатиев.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТ

Тангала Уъстюнлюкню гюню. Уллу Ватан даву ортакъчысы Давут сызлайгъан эсги яраларына тынглай. Исси чакъ алышынма суюе. Къалсынны кабинетини алдында Давут кѣп адамны гѣрдю. Яппа-яш секретарь къыз телефондан жавап бере. Давутну гиччи къызыны къызы булан бир оъмюрлю болма ярай.

Ш.Альбериев.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Ярыкъ юлдузлар.

Яманны, яхшыны гиччилер уллулардан гѣрюп биле. Сенден уллу бары да гишилер янгыз янгы затны айта деп эсинге гелмесин. Оъмюрюнде осал къылыкъ булан оъюп гетегенлер де бола. Уллулагъа гъакъыл береген гъакъыллы яшлар да бола. Яшавда обзюн тутуп билмек уллу усталыкъ, инг инче чеберликдир. Шолай яшланы ярыкъ юлдузлар булан тенглешидирме ярай. (49 сѣз.)

Лагерни гёрюнюшю.

Пионер лагерь уллу агъачлыкны кырыйында ерлешген. Акъ кетенден этилген чатырлар яшыл отгъа яйылгъан къаз сирив йимик гёрюне. Бийик къурухну башында кызыл байракны тав ел елпиллете. Пионерлени шат йыр тавушлары йыракълагъа яйыла.

Гёзетге гелген яшлар агъач ягдада янтайгъан. Олар лагерни гёрюнюшюнден леззет ала.

Оланы бийиксув къаркъаралы, итти бурунлу, арыгъы – Умар. Сари тюкло, дёгерек бетли, семиз эринлиси Муса эди. (57 сёз.)

САНАВЛУКЪ. САНАВ ВА ГЕЗИК САНАВЛУКЪЛАР.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТ

Дёрт, етти, тогъуз, он бир, он дёрт, он беш, йигирма, элли, алтмыш, етмиш, сексен, токъсан, минг, юз элли алты, онунчу, бешинчи, юз алтмыш сегизинчи, уьч-дёрт, бир минг тогъуз юз сексен тогъузунчу.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Бир минг тогъуз юз еттинчи йылны яйында Уллубий Ставропольдан Тифлисге геле. Мунда уланъяшлар охуйгъан биринчи гимназияны бир бёлюгюнде, бир класда охужакълар.

К.Алиев

Ставрополь гимназияны директору И.Виноградов къол салгъан кагъыз бар. Онда булай язылгъан: «Буйнакский Уллубий-Бек Ставрополь гимназияда бир минг тогъуз юз биринчи йылны февраль айындан бир минг тогъуз юз еттинчи йылны йигирма еттинчи августуна ерли охууду. Бир минг тогъуз юз алты-еттинчи охув йылда ол гимназияны бешинчи классын яхшы къыйматлагъа битдирди».

К. Алиев.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТ

Айланыш бир минг тогъуз юз уьчюнчю-бир минг тогъуз юз дёртюнчю охув йылы етише. Пача гьукуматы япон давда дёртюнчю йыл утдура. Тогъузунчу майда бир минг тогъуз юз бешинчи йыл пача тахшагъарда демонстрациягъа чыкыгъан ишчилеге къыргъын сала. Ставропольда да алатолпан башлана. Он экинчи январь, бир минг тогъуз юз бешинчи йыл. Тюш вакъти халкъ демонстрациягъа жыйылгъан.

К. Алиев.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Сегизинчи март.

Къатынланы халкъара гюню Сегизинчи март бу йыл дюнъяда етмиш еттинчи керен белгилене. Биринчилей школагъа баргъан, Коммунист партиягъа гирген театрда ойнагъан къатынлар – уллу батырлар.

Гъали дагъыстанлы он беш къатын илмуланы доктору, дёрт юз къатын илмуланы кандидатлары. Йигирма эки къатын – Социалист Загъматны Игити. Юз етмиш зки къатын СССР-ни, РСФСР-ни гъюрметли атларына ес болгъан. Дёрт минг къатынгъа «Игит ана» деген гъюрметли ат берилген. (59 сёз.)

З. Атаева.

Жалалутдин Къоркъмасов

Жалалутдин Къоркъмасов – белгили революционер! Ол Темирхан-Шурадагъы реальный училищеде охугъан. Сонг Ставропольдагъы гимназиягъа тюшген. Сегиз йылдан ол рус тилни яхшы уйренген. Гимназияны битдирип, он тогъуз йыл болагъанда охумагъа Парижге гетген. Онда университетни эки факультетинде охуй. Жалалутдин бир минг тогъуз юз дёртюнчю йылда ата юртуна къайта. Революция ишлери саялы туснакълагъа тюше. Эки йылгъа туснакъгъа йибериле. (53 сёз.)

К. Алиев.

ИШЛИК.

Ишликни заманлары.

СЁЗЛЮК ДИКТАНТЛАР

Хозгъама, хоталанмагъа, харманмагъа, хашыма, атылма, тербенмеге, бетлешмеге, битеген, битдире, бегиле, бегите, гесдиреген, гесеген, гёпюре, гёче, чююлдю, пышгъыра, хорулла, юхлай, солуду, тынглагъан, англай, ойлашабыз, авруду, акъыра эди, сююнген, къайгъырыша, шюшгюрдю, уяна, айыкъгъан, кюлей, йылагъан эди, сызлай.

Атыла эди, юрюй болгъан, бара тура, геле бола, баргъай эди, охусун дагъы, берсин хари, кёмеклешсин сана, юхлап турсун, айта тура болгъан, чала эди, гесе болгъан, къурутсун дагъы.

АЙЫРЫВ ДИКТАНТЛАР

Иш булан, гъаракат булан байлавлу ишликни бир тапкъыргъа, оз-
озлюгюнден болагъан ишни гёрсетеген ишдикни экинчи тапкъыргъа
языгъыз.

Атыла, гёрюше, мавуллай, сюзе, тебе, ойлашгъан, гёреген, эшите,
абдырады, сююндю, сюртебиз, ишыла, тюртюндю, сыргъалай, чаба,
тербенген эди, сызгъыра, сюре, гюе, гёрюне, пышгъыра, къакъыллай,
учагъан, къалкъа, юзе.

ишликлени заманлагъа гёре тапкъырлар этигиз.

Къача, чача, йырлары, сюрюнген, йыгъылгъан эди, туварды, екген,
юклежек, тартар, баражакъ, тургуздум, авдара эди, сыйлай, къурутгъан эди.
Сындыргъан болгъан, гийиндиремен, сыйпажакъ эди, сыйладым,
абурламагъан, суюе, айтылды, бузлагъан, ирижек, къатгъан, йымышар,
гетежек, ойлашгъан, билди.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Лобанлардан къутулгъан кююм.

Оылтюрмедим. Таза шашгъан эдилер, шкафны ичин тюртюген эдилер.
Таза инжитди. Къапгъун салдым. Лобанлар ичине гирмей. Ал къолу булан
узатылып эт гесекни ала. Сайки, меня авлиягъа гысап эте. Ачувум чыкъды.
Спирт булан хамур басып тешикни алдына салдым. Къарайман:
къонакъларым эсирип ята. Айыкъгъанда юзюп чыгъарсыз деп Яхсай сувгъа
ташладым

Миятлы ГЭС.

Ш.Альбериев.

Миятлы ГЭС-ни къурулушуна баргъанбыз. Эртенги чакъ салкъын буса да
язбашны алакатларын ачыкъ кюйде гыс этесен. Булутсуз кёкде гюнеш
иржайгъан. Гъава таза. Жанлар эркин тыныш ала. Адамланы тавушлары геле.
Машинлени моторлары оыкюре. Ариде кранлар гёрюне. Бувгъанны бою
булан бетон къуюла. Базыкъ болат чубукълар быргъыланы къучакълап
чаташа.

А. Сайитов.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Диктантгъа ат салыгъыз. Огъар план тизигиз.

Юртда атланы кёп сюеген Акайым деген гиши бар эди. Ол атны
яхшысын къайдан табып да гелтире эди. Бир керен Акайым бир ерден бек
тизив ат гелтирди. Биревлер о атны Арабиядан гелтирген деп де сёйледди.
Гёрген-гёрген тамашалыкъ эте, тюркюрмейли оытмей. Акайым гъар гюн зыл-
къара атына да минип, юртдан бир айлана бола.

А. Аскерханов.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Ишликлени гетген заманны формаларына салып языгъыз. Лавлай, темтирежек, ачувлана, кыйналар, гъазирлене, шатлана, сююнежек, акъыра, кюлей, иржаяжакъ, юхлар, турар, охужакъман, кѣмеклеше, айрыла, байлана, иче, сора, исинер, къартыллай, чаба, оъкюре.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Агъайым булан агъачгъа бараман.

Январь айны къагърулу бир гюнѳнде агъайым агъачгъа бармагъа онгарылды. Агъайыма мени де алып бар деп тиледим. Чакъ сувукъ экенге мени алып бармагъа сюймей эди. Мен ону тилей туруп рази этдим. Агъачлыкъны ягъасына етишдик. Сонг бир къолну ичине тюшдюк. Машинни бурмагъа онгайлы талада токътадыкъ. Агъач къаравулчу Жаппар ёлукъду. Ол бизге агъач гесме ярайгъан ерни гѳрсетди. (58 сѳз.)

А. Абакаров.

Аюв булан ёлугъув.

Мен ялкъдым. Ормангъа гирип агъач емишлер ашайман. Арадан эки сагъат гетгендир. Бийик гертме терекге миндим. Ондан айлана якъ арыв гѳрюне. Шыплыкъ. Агъач гесеген балталаны тавушлары къолну ичин янгырта. Къаршыдагъы бетден тюшюп гелеген гъайванны сюлдюрю гѳзюме илинип гетди. Терекден астаракъ тюшдюм. Бир къаралдын аюв тувра мен бар талагъа багъып геле. Къоркъмакълыкъдан адап къалдым. Агъайыма кычырдым. (54 сѳз.) *А. Абакаров.*

Мен кабинкагъа гирип къалдым. Аюв машинни шишаларын тырнама башлады. Мен къоркъуп, машинни сигналын басып йибердим. Аюв къоркъду, тек гетмеди. Ол машинге тигилип токътагъан. Агъайым етишип гелди. Ону гелегенин гѳрюп, аюв къачып ормангъа гирип гетди. Агъайым мен кабинкагъа гирип токътагъаныма бек сююндю. Ол мени оъзлер агъач гесеген ерге алып гетди. (49 сѳз.) *А. Абакаров*

ЖУМЛА.

ХАБАР, СОРАВ ВА ЧАКЪЫРЫВ ЖУМЛАЛАР.

АНГЛАТЫВ ДИКТАНТЛАР

Хабар, сорав ва чакъырыв жумлаланы табып, токътав белгилени салыгъыз.

Къоччакълыкъны дазусу.

Биз чарлакъда гъазир болуп токътагъанбыз. Терезелени шишалары сына. Бирден: «Къаршылыкъ этмекни маънасы ёкъ! Чыгъыгъыз. Сиз къуршавдасыз!» – деп кычырдылар. «Сизин онугъузну оылтюрмейли, ким оыле! Бола бусагъыз тутугъуз мени савлайын!» Ол терезеден атыша. Мен терезе тюпдеги караватны башына автоматны салып атышаман. Бирден уйню ичи яркъ болуп гетди. «Сонг не болду? Сав гиши къалдымы?» – деп сорады Залыгин.

А. Мамаев.

Охума тюшме сююп.

Атам-анам мени ёнкютюп оьсдюрю. Шогъар олар гъали бек гъёкюнелер. Мен де бармакъларымны хабаман. Гъей, авлия баш! Оху, яш, оху!» – деген сёзлеге къулакъ асмадым. Эки дарсда гъаран олтура эдим. Нечик буса да школа битди. Атам: «Бар, яш, институтгъа тюшме къара!» – дей. Мени техникумгъа тюшювюме рази тюгюллер. Мен институтда охуп боламанмы? Экзаменлеге бардым. Эки де алып, ёлума тюшдюм.

С. Солтанбеков.

ЯРАТЫВЧУЛУКЪ ДИКТАНТЛАР

Хабар жумланы сорав жумлагъа айландырып языгъыз.

Загъидатны анасы больницагъа тюшген.

Бир керен Аймесей авруп больницагъа тюше. Загъидат атасы булан янгыз къала. Анасыны орнун тутуп, уй къуллукъну кюте. Атасы ону макътай. Бу агълюде тюкен экмек бир де ашалай. Аймесей гъар заман кёрюк экмек эте. Гъали тюкенден экмек алма тюше. Хоншулагъа кёрюк экмек этдирме ол алив гёрмей.

М.-С. Ягъияев.

Хабар жумланы бирлерин чакъырып жумлагъа айландыра туруп языгъыз.

Кёрюк экмек.

Атасы Загъидатгъа: «Ананг аврумай буса, кёрюк экмек ашар эдик дагъы», – дей. Загъидат бир зат да айтмай къоя. Атасы ишге тете. Загъидат къуру агъачлар булан кёрюкню ягъа. Анасы йимик хамур баса. Уьч экмек эте. Олагъа сюркюч де сюрте. Кёрюкге экмеклени сала. Башлапгъы экмекни тюбю бираз къарала. Бириси экмеклер бек алив бише. Экмеклени аливюн исси кюйде анасына алып бара. Атасы да бек сююне.

М.-С. Ягъияев.

ТЕРГЕВ ДИКТАНТЛАР

Гёдекни киринивю.

Бир гюн ахшам гамишибиз тувардан кьайтмады. Къозлап сама кьалмагъанмы экен? Атам: «Тез барып изле, авлакьда кьалма ярамай!» – деди. Аякъмашиниме де минип, излеме гетдим. Талчыкъмай не этейим! Гьар ахшам оъзю кьайта эди чи! Гьали не болуп кьалды. Юрт ягдада бир гьайван гёрюнмей. Къарангы бола тура. Оъзен ягдагъа чыкъдым. Сувну ичинде гёдекни башы гёрюндю. Гамиш оъзен ягдада къозлап, гёдеги сувгъа тюшюп кьалгъан. (59 сёз.)

М.Сатиев.

Къызгъанмай: гьайсызлыкъ.

Бригада чювюннюрге каза ура. Сагъат онда яшлар ишлеп битген. Исси. Яшлагъа гирме икълыкъ кьайда? Олай уый де ёкъ. Арекден бир гиччи машин гёрюндю. Шо машин яшлагъа бир-эки ящик баъли ташлап гетген буса! Огъ, бир байрам болажакъ эди! Тийишли тюгюлмю дагъы! Къызгъанамы? Къызгъанмай. Гьайсызлыкъ. Яшлар чы гьали киринер эди. Кьайда киринме ер? Ону гьайын ким эте? (54 сёз.)

Я. Ибрагъимов.

Тогъузунчу май

Гюнню шавлалары терезеде йыртыллады. Асельдерни гёзлери оъзлюгюнден ачылып кьалды. Огъ, арив тюшю бёлюндю дагъы! Асельдер гёзлерин юмду. Бёлюнген тюшюн янгыдан кьайтарма боламы дагъы? Ол караватдан тюшдю. Бугюн чю байрам. Тогъузунчу май! Асельдер жувунду ва балконгъа тюз болду. Орамлар адамлардан толгъан. Асельдер тез анасына чапды. «Башлана тура! Байрам башлана тура! Биз кьачан чыгъабыз? – деп анасына сорады. (55 сёз.)

М.Гьусейнов.